

spørgsmaal, og dersom jeg ikke havde faaet til Medarbejdere, i et af tre Medlemmer bestaaende Underudvalg, den folkeretskyndige, engelske Advokat *Joseph G. Alexander* (Sekretær i Foreningen til Folkerettens Kodifikation) og den dygtige, besindige *August Desmoulins* (tidligere Borgerrepræsentant i Paris). Da jeg havde vundet disse, og havde faaet Tilsagn om Støtte af Sagens tidligere Ordførere paa de ovennævnte Kongresser i Genf og Bern, Oberst *Milkowski* og Professor *Umiltà*, som ikke var Udvalgsmedlemmer, maatte den heldige Gennemførelse anses nogenlunde sikret. Dog havde Forslaget nær strandet i det sidste Øjeblik paa Grund af en Misforstaaelse, som dog blev saa vidt hævet, at kun to (franske?) stemte imod denne Beslutning.

Stor Nytte gjorde ved denne Lejlighed de franske og engelske Smaaskrifter (Beslutningerne ved Göteborgmødet 1885 m. m.), hvoraf flere hundrede omdeltes til Kongresmedlemmerne.

Ogsaa ved en anden Lejlighed kom disse ved de nordiske Fredsforeningers (og Hr. *Edv. Wavrinskys*) Foranstaltning trykte Smaaskrifter til at gøre Nytte. Paa Ligaens Aarsmøde, den 1ste Juli, forhandlede »Freden ved Opdragelsen« — eller »Fredens fremme gennem Skolen«. Styrelsen havde gjort Forslag til en Beslutning. Idet jeg pegede paa en af Göteborgsmødets, fik jeg dertil føjet dennes Ordlyd:

»Saasom den Retning, som den almindelige Mening i den nærmeste Fremtid kommer til at tage, for en væsentlig Del beror paa Ungdommens Opdragelse, bør Fredsvennerne søge at indvirke paa den opvoxende Slægt, og som et Middel dertil søge at vinde deres Lærere. Fredsforeningerne bør tage Forholdsregler for at sætte sig i regelmæssig Forbindelse med Folkeskolelærerne i den Hensigt at formaa disse til at fremme Fredssagen.«

Ting blandedes i samme Møde. Et samlet Indtryk havde man saaledes ondt ved at danne sig.

Den første Kvindesagskongres, den 25.—30. Juni, kaldtes ogsaa »Frøken *Maria Deraimes*' Kongres«, fordi den var privat, og ligesom grupperede sig om denne veltalende og rige Dame, der staar i Spidsen for den franske Kvindesagsforening. *Léon Richer*, den Mand, som i Frankrige har kæmpet varmest for Kvindesagen, stod ved hendes Side, tillige med en Mængde yngre, især kvindelige Kræfter.

Den anden Kvindesagskongres, den 12.—20. Juli*), kaldtes populært »Regeringens«, fordi Arbejdsministeren *Yves Guyot* skal have taget Initiativet til den. Sjælen i den var nærmest den veltalende Fru *Emilie de Morsier* (født i Svejts).

Det hed sig, at den første Kongres skulde have et mer radikalt Præg. Men det maatte der et meget skarpt Øje til at opdage. Det skulde da være, at alle Spørgsmaal om »Kvindens Valgret« — som det hed sig — var udelukkede fra den sidste Kongres. Alligevel stak denne Nisse sit Hoved op af mangt et Foredrag (eller Oplæsning). Og betegnende er det, at en af denne Kongres' vigtigste Medlemmer, dens Sekretær, Fru *Maria Martin*, er Leder af det udmærket redigerede Maanedssblad, der netop er Organ for Kvindens Valgret: *La Citoyenne* (Borgerinden). I dette Blad, hvoraf Numre uddeltes eller solgtes ved Indgangen, findes ogsaa de første og fuldstændigste Meddelelser om Kongressen, — den Kongres, som — i Modsætning til *Maria Deraimes*' — ikke maatte have noget at gøre med Kvindens Valgret. Har mar virkelig villet udelukke dette Æmne, har man da nu faaet haandgribeligt Bevis for, at Udelukkelsen er umulig, fordi det naturlig hører med til Kvindesagen. »Driv Naturen ud med en Møggreb, — hun kommer dog igen, den Hex!«

En Protest.

En langvarig Sygdom har siden April Maaned forhindret mig i at overvære de Redaktionsmøder, som Udvalget for Bladet »Hvad vi vil« afholder. — Dog har jeg, saa vidt det var mig muligt, læst Bladet under ovennævnte Sygdom, og jeg blev saaledes ved Gennemlæsningen af »Til Læserne« i Hvad vi vil Nr. 14, 2. Aargang, ilde berørt ved at see, at *Johanne Meyer* (Redaktøren af Bladet), i nævnte Tiltale er misfornøjet med Pressens Holdning i Kvindesagen. Vel ved jeg med hende, at der er Blade, som ifølge deres Program, havde burdet støtte denne Sag ganske anderledes, end Tilfældet er, men jeg ved ogsaa, at et stort Blad, — ja, vort største og mest udbredte, mest intelligente Blad paa alle Maader har draget Kvindesagen frem, dels ved Meddelelser om vore Møder, hvor dets Referent til enhver Tid har givet Møde, dels ved Meddelelser fra Ind- og Udland, dels ved Henvisning til vore Avertissementer i samme

Kvindesagskongresserne er det næsten ikke muligt at fortælle videre om uden i Forbindelse med Fredskongresserne, — saaledes greb disse ind i hverandre. Paa den sidste Kvindesagskongres traadte Fredssagen, som ligefrem stod paa Programmet (»Virksomhed for Freden«), atter og atter i Forgrunden. Den berømte *Jules Simon*, som havde aabnet den parlamentariske Konference, aabnede ogsaa Kvindesagskongressen den 12te Juli; saa vel ved denne Lejlighed som da han sluttede Kongressen, kom han stærkt ind paa Fredssagen. Den næsten lige saa bekendte *Fr. Passy*, som havde ledet Verdensfredskongressen, ledede ogsaa en af Dagene Forhandlingerne paa denne Kvindesagskongres. Foruden disse franske Rigsdagsmænd udmærkede sig paa denne en forhenværende Deputeret, *Destrem*, der foreslog en Beslutning om Kvindens Virksomhed for Fredssagen, — og den blev strax vedtagen under stort Bifald. Den engelske Miss *Mitchells* Foredrag kort forinden havde gjort ham Sejren let; saa udmærket var det. Men iøvrigt er det ogsaa af den Grund vanskeligt at give noget samlet Overblik over Kvindesagskongressernes Forhandlinger, at disse næsten trængtes til Side af Oplæsninger. Den ene Oplæsning afløste den anden. Traaden imellem Æmnerne var ofte tynd. Uensartede

*) Den 19.—20. Juli gjordes Besøg i Paris, hvor der fandtes »Kvindelige Værker og Indstiftelser.«